

EU2022.CZ
Parlamentní dimenze

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

**Meziparlamentní konference ke stabilitě, hospodářské koordinaci
a správě v EU
(IPC – SECG)**

Praha, Česká republika

10. – 11. 10. 2022

**Panel 2: Náklady energetické nezávislosti –
financování energeticko-klimatických opatření**

České předsednictví v Radě Evropské unie

Parlamentní dimenze

Úvod – Energeticko-klimatická transformace

Již v roce 2019 v [Zelené dohodě pro Evropu](#) (*European Green Deal, EGD*) si EU stanovila jako hlavní cíl dosažení klimatické neutrality do roku 2050. Následně byly cíle snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 o 55 % a dosažení klimatické neutrality do roku 2050 zakotveny i do tzv. klimatického zákona. [Evropský rámec pro klima](#) (klimatický zákon) byl finálně schválen v červnu 2021. Konkrétní plány, jak těchto cílů dosáhnout, byly představeny v červenci 2021 v rámci balíčku „[Fit for 55](#)“.

Ekologická transformace vyžaduje značné náklady a bude mít značné sociální dopady, zvláště v některých regionech. Současná energetická krize a nutná transformace energetického sektoru související např. s odstřihnutím se od fosilních paliv z Ruské federace představují dodatečné náklady, zejména pro země více závislé na těchto zdrojích.

Balíček „Fit for 55“

Balíček novelizuje stěžejní klimatickou legislativu EU (obchodování s emisemi, zdanění energie, podpora obnovitelných zdrojů, podpora energetické účinnosti, přísnější normy pro nové automobily) a představuje i nové mechanismy (uhlíkové clo a sociální klimatický fond). Na konečné podobě jednotlivých návrhů z balíčku se musí shodnout Evropský parlament a Rada.

Architektura balíčku „Fit for 55“ a hlavní body dle návrhu Komise

Finanční nástroje – stanovení cen	Cíle	Standardy – předpisy
Silnější systém obchodování s emisemi (ETS) - zvýšení lineárního redukčního koeficientu, jednorázové snížení celkového emisního stropu, posílení rezervy tržní stability; v oblasti letectví postupné rušení bezplatných povolenek	Revize nařízení o sdílení úsilí – cíl 40 % snížení emisí do roku 2030 (oproti 2005) – namísto 30 %	Přísnější pravidla pro emise z osobních automobilů a dodávek – průměrné nulové emise u nově registrovaných vozidel k roku 2035 (a průběžný cíl snížení emisí o 55 % a 50 % do roku 2030 pro osobní automobily a dodávky)
Rozšíření ETS na námořní dopravu Zavedení paralelního systému pro silniční dopravu a budovy od roku 2025	Revize nařízení LULUCF – cíl pro pohlcení uhlíku ve výši 310 milionů tun ekvivalentu CO ₂ do roku 2030	Infrastruktura pro alternativní paliva (každých 60 kilometrů v případě elektrického nabíjení a každých 150 km v případě vodíkových paliv)
Revize směrnice o zdanění energie (postupné zahrnutí leteckého paliva)	Cíl 40 % podílu obnovitelných zdrojů energie do roku 2030 – namísto 32 % (rovněž cíle pro odvětví vytápění a chlazení; řešení problematiky lesní biomasy)	ReFuelEU pro letectví
Nový mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích (tzv. uhlíkové clo) – plně použitelné od roku 2026 na uhlíkově náročné produkty dovážené do EU (cement, železo, ocel, hliník, hnojiva, elektřina)	Nový cíl pro energetickou účinnost (36 – 39 %) + povinnost pro veřejný sektor každoročně renovovat alespoň 3 % celkové podlahové plochy	ReFuelEU pro námořní dopravu

Podpůrná opatření

Nový Sociální fond pro klimatická opatření (financování z příjmů z nového systému obchodování s emisemi z paliv v budovách a silniční dopravě, primárně pomoc občanům s investicemi do energetické účinnosti, nových systémů vytápění a chlazení a čistší mobility na základě vnitrostátních plánů)

Posílení Inovačního a Modernizačního fondu

Zdroj: Balounová, E., Aktuální vývoj v klimatické a energetické politice, Parlamentní institut, říjen 2021, zpracováno podle Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - „Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě COM(2021) 550 final

Financování klimaticko-energetických opatření

[Víceletý finanční rámec \(Multiannual Financial Framework, MFF\) EU pro roky 2021–2027 společně s plánem hospodářské obnovy po pandemii covid-19 \(Next Generation EU, NGEU\)](#), v celkové výši přes 2 bil. eur v běžných cenách (1 211 mld. eur v rámci VFR a 807 mld. eur v rámci NGEU), věnuje nejméně 30 % zdrojů na výdaje související s klimatem. Národní plány obnovy (*Recovery and Resilience Plans, RRP*) mají přispívat k ekologické a digitální transformaci, přičemž alespoň 37 % z celkové finanční alokace má přispívat ke klimatickým cílům.

Nástroj NGEU má být financován společnými půjčkami Komise jménem EU na kapitálových trzích. Komise je zmocněna si v období 2021–2026 vypůjčit finanční prostředky až do výše 806,9 mld. eur (v běžných cenách). Dluh má Komise splácet pomocí nových vlastních zdrojů.

Nová generace vlastních zdrojů EU

V prosinci 2021 Komise navrhla [vytvoření nových vlastních zdrojů](#). V Radě i Evropském parlamentu probíhají jednání o jednotlivých návrzích.

- 1) **zdroj založený na systému obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů (EU Emission Trading System, EU ETS)** ve výši 25 % příjmů z povolenek, které jsou vydraženy v rámci EU ETS. Součástí balíčku „Fit for 55“ je také revize EU ETS. Obchodovat se má postupně také s emisemi v námořním odvětví a letectví. Jedná se také o zavedení EU ETS pro budovy a silniční dopravu. EU ETS má do rozpočtu EU v období 2023-2030 přinést průměrně 9 mld. eur ročně;
- 2) **zdroj založený na mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM)** ve výši 75 % příjmů z prodeje certifikátů mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích. Mechanismus se zaměřuje na zboží s vysokými emisemi uhlíku a jeho cílem je promítnout do ceny dováženého zboží také cenu uhlíku, která odpovídá částce, která by byla zaplacená, kdyby bylo zboží vyrobeno v EU. Do rozpočtu EU má dle odhadů v období 2023–2030 přinést průměrně 0,5 mld. eur ročně;
- 3) **zdroj ve výši 15 % podílu zbytkových zisků největších a nejziskovějších nadnárodních podniků přerozdělených členskými státy, kde se zboží nebo služby používají nebo spotřebovávají**, na základě dohody OECD/G20 („Píleř I“) o reformě mezinárodního daňového rámce. Příjmy rozpočtu EU z tohoto zdroje by mohly dosáhnout 2,5 – 4 mld. eur ročně.

Fond pro spravedlivou transformaci

Fond pro spravedlivou transformaci, zřízen [nařízením EU č. 2021/1056](#), je součástí širšího investičního plánu pro udržitelnou Evropu, jež doplňuje část programu InvestEU věnovanou spravedlivé transformaci a úvěrový nástroj pro veřejný sektor Evropské investiční banky (EIB). Fond je klíčovým nástrojem na pomoc regionům nejvíce postiženým zelenou transformací – přechodem na klimatickou neutralitu a má zmírnit jeho negativní dopady.

Prostředky Fondu pro spravedlivou transformaci ve výši 17,5 mld. eur pocházejí jak z MFF 2021–2027 (7,5 mld. eur), tak z nástroje NGEU (10 mld. eur). Podmínkou čerpání finančních prostředků Fondu je příprava plánu

spravedlivé transformace, který obsahuje informace, ve kterých oblastech mají být zdroje použity, a to podle odhadovaných hospodářských a sociálních dopadů zelené transformace.

Sociální fond pro klimatická opatření

Cílem návrhu na vytvoření [Sociálního fondu pro klimatická opatření](#) (*Social Climate Fund, SCF*) je zmírnit sociální dopady přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku. Návrh konkrétně reaguje na plán zavedení nového samostatného ETS pro odvětví budov a silniční dopravy. Finanční prostředky z fondu mají členské země využít na zmírnění negativních sociálních dopadů vzniklých zavedením tohoto nového ETS.

Zdroje fondu mají být využity na:

- 1) financování dočasné přímé podpory příjmů domácností ohrožených zavedením nového systému EU ETS,
- 2) podporu opatření a investic snižujících emise v oblasti silniční dopravy a stavebnictví.

Opatření a investice se mohou týkat snižování závislosti na fosilních palivech prostřednictvím např. renovace budov a zvyšování jejich energetické účinnosti; dekarbonizace vytápění a chlazení budov; podpory nízkouhlíkové a veřejné dopravy apod.

Fond má být zřízen na období let 2025 až 2032. Celkové finanční krytí fondu je navrhováno ve výši 72,2 mld. eur (v běžných cenách), z toho 23,7 mld. eur pro roky 2025-2027 a 48,5 mld. eur pro roky 2028-2032. Fond má být financován 25 % z příjmů z obchodování s emisemi pro budovy a silniční dopravu. Na konečné podobě návrhu se musí shodnout Evropský parlament a Rada.

Novela směrnice o zdanění energetických produktů

Revize [směrnice o zdanění energie](#) (*Energy Taxation Directive, ETD*) je součástí balíčku „Fit for 55“. Návrh novely představila Evropská komise v červenci 2021, jednání o její podobě v současnosti probíhají v Radě EU. Cílem revize je, aby zdanění různých energetických produktů (pohonných hmot, topných paliv či elektřiny) odpovídalo míře jejich škodlivosti pro životní prostředí.

Návrh zavádí novou strukturu daňových sazeb založených na energetickém obsahu paliv a elektřiny a jejich vlivu na životní prostředí, rozšiřuje základ daně a úpravu minimálních sazeb, jež by měly být aktualizovány ročně na základě vývoje inflace. Postupně dojde také k odstranění některých výjimek a zdanění leteckého paliva a těžkého oleje v námořním průmyslu.

Rostoucí ceny na energetických trzích

Ceny energií, elektřiny a plynu, se začaly mírně zvyšovat již v prvním čtvrtletí roku 2021, ve druhé polovině roku začaly růst rychlejším tempem. Za růstem cen energií stála zejména koronavirová krize a nárázová vyšší spotřeba související s ožíváním ekonomiky. Po vypuknutí války na Ukrajině se ke stoupajícím cenám energií přidala také nejistota spojená s dodávkami plynu a ropy. To vše vyvolalo ještě vyšší růst cen energií a pohonných hmot.

Již v říjnu 2021 tak Evropská komise vydala [sdělení Řešení nárůstu cen energie: soubor opatření a podpor](#), v němž poukazuje na fakt, že růst cen přichází v období oživení ekonomiky po koronavirové krizi a tento růst může vést k oslabení podpory transformace energetiky kvůli zvýšeným cenám. Komise ve sdělení apeluje na urychlenou koordinovanou akci a poukazuje na možnosti cílených opatření, které zemím umožňuje přijmout stávající právní rámec EU.

Následně v březnu 2022 představila Komise sdělení [Bezpečnost dodávek a dostupné ceny energie: varianty okamžitých opatření a příprava na příští zimu](#). Sdělení shrnuje výhody a nevýhody konkrétních výjimečných krátkodobých možností, jak zmírnit nárůst cen energie. Navrhuje rovněž společná evropská opatření k řešení základních příčin tohoto problému na trhu s plynem, aby se zabezpečily dodávky za rozumné ceny pro příští zimu a další období. Byla schválena také [změna nařízení č. 2017/1938 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek](#)

[zemního plynu](#), která například zavádí povinnost naplňovat zásobníky plynu alespoň na 90 % kapacity (pro rok 2022 80 %).

Společné nákupy plynu

V dubnu 2022 byla zřízena [Energetická platforma EU](#), jejímž cílem je podpořit společný nákup plynu prostřednictvím agregace a strukturování poptávky, optimalizovaného a transparentního využívání infrastruktury a mezinárodní informační činnosti. Platforma funguje na dobrovolné bázi. Zřízeny byly také regionální jednotky: Dne 5. května 2022 zřídila Komise a Bulharsko v rámci platformy EU pro nákup energií první regionální jednotku, která je koordinována se sousedními zeměmi na jihovýchodě Evropy. V červnu byla iniciována další regionální jednotka – pro střední a východní Evropu, jež propojuje spolupráci zemí EU střední a východní Evropy s Ukrajinou a Moldavskem. Samotný mechanismus nákupů zatím nebyl představen. Je však součástí plánu REPowerEU.

Daň z neočekávaných zisků (Windfall tax)

Jednou z možností, jak financovat opatření ke snížení negativního dopadu rostoucích cen energií, může být tzv. daň z neočekávaných zisků. Nejedná se o nový koncept, obdobná daň byla v historii např. v sektoru bank, nebo ropného odvětví již zavedena ve Spojeném království či Spojených státech. Daň z neočekávaných zisků (windfall tax) je uplatňována na společnosti, které vytvářejí významný nárůst svých příjmů v důsledku okolností nebo událostí, za které nejsou odpovědné. Obecně se má za to, že neočekávané zisky představují nadměrný, nezasloužený nebo nespravedlivý zisk. Nadměrné zisky musí být viditelně spjaty s externí příčinou, nikoli s inovací, mechanizací či investicí v dané společnosti. Daň bývá zavedena na časově ohraničené období. Neočekávané zisky bývají spojeny s cenově nestálými odvětvími.

V březnu 2022 v rámci [nástinu plánu „REPowerEU“](#) vyzvala Komise členské státy, aby zvážily dočasná daňová opatření na neočekávané zisky (*windfall tax*) výrobců elektřiny. Zavedení této daně by mohly státy využít k financování dočasných mimořádných opatření na boj s vysokými cenami energií.

Nový plán „REPowerEU“

Sdělení [REPowerEU: společná evropská akce pro cenově dostupnější, bezpečnější a udržitelnější energii](#) z března 2022 uvádí opatření, jejichž cílem je ukončení závislosti EU na dodávkách fosilních paliv z Ruské federace před rokem 2030. Následně ve dnech 10. a 11. března 2022 přijali vedoucí představitelé EU tzv. [Versaillské prohlášení](#) k ruské agresi vůči Ukrajině, jakož i k otázce zlepšení obranných schopností, snížení energetické závislosti a vybudování pevnější hospodářské základny. Vedoucí představitelé EU se shodli mimo jiné na urychlení snižování celkové závislosti na fosilních palivech při zohlednění vnitrostátních podmínek. Zároveň vyzvali Komisi k předložení plánu na zajištění bezpečnosti dodávek a dostupných cen energie během příští zimní sezóny.

V květnu Komise představila [plán REPowerEU](#) obsahující sérii opatření, která mají zajistit rychlé snížení závislosti EU na ruských fosilních palivech. Toho má být dosaženo prostřednictvím **úspory energie, diverzifikace dodávek energie, rychlého nahrazení fosilních paliv urychlením přechodu Evropy na čistou energii**. Tyto tři opatření mají být podpořeny inteligentním kombinováním investic a reforem, které propojí REPowerEU a plán obnovy po pandemii covid-19 „Next Generation EU“.

Nejrychlejším a nejlevnějším prostředkem pro řešení současné energetické krize jsou **úspory energie**. Komise tak např. navrhuje zvýšit cíl Unie v oblasti energetické účinnosti. Členské státy mají společně zajistit snížení spotřeby energie v roce 2030 alespoň o 13 % ve srovnání s projekcemi z roku 2020. V rámci **přechodu na čistou energii** Komise dále navrhuje zvýšit do roku 2030 cíl stanovený ve směrnici o obnovitelných zdrojích energie na 45 % oproti 40 % stanoveným v návrhu z loňského roku. Komise podporuje zvýšení výkonu solárních panelů nebo rozšiřování tepelných čerpadel. Pomoci má také urychlení rozvoje vodíkové infrastruktury, nebo posílení výroby biomethanu.

Na cíle spojené s REPowerEU mají být **navýšeny zdroje pro Nástroj pro oživení a odolnost (Recovery and resilience facility, RRF) o 20 mld. eur** (formou grantů). Tyto dodatečné zdroje mohou členské země využít po aktualizaci svých národních plánů pro oživení a odolnost a jejich doplnění o kapitoly REPowerEU. Komise dále navrhuje umožnit členským zemím přesunout část přidělených finančních prostředků ze strukturálních fondů do RRF na cíle REPowerEU.

V návaznosti na plán REPowerEU bylo v srpnu 2022 schváleno [nařízení o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu](#), v rámci kterého se členské státy mimo jiné dohodly, že mezi 1. srpnem 2022 a 31. březnem 2023 sníží poptávku po plynu o 15 % ve srovnání se svou průměrnou spotřebou za posledních pět let. V září 2022 pak Komise představila návrh [nařízení o intervenci v mimořádné situaci s cílem řešit vysoké ceny energie](#). Cílem tohoto návrhu je snížit spotřebu elektřiny a dále také zastropovat tržní příjmy, které někteří výrobci získávají z výroby elektřiny, a cíleně je přerozdělit konečným odběratelům. Dále by měl návrh umožnit členským státům uplatňovat veřejné intervence do stanovování cen za dodávky elektřiny domácnostem a malým a středním podnikům a stanovit pravidla pro dočasný solidární příspěvek pro společnosti a stálé provozovny v EU, které vyvíjejí činnost převážně v odvětví ropy, plynu, uhlí a rafinérií. Na mimořádném zasedání Rady pro dopravu, telekomunikace a energetiku dne 30. září 2022 bylo dosaženo [politické dohody](#) na znění tohoto návrhu.

Možná témata k diskusi:

Je potřeba přehodnotit klimatické cíle EU stanovené Zelenou dohodou pro Evropu?

Jak financovat klimaticko-energetickou transformaci? Jsou stávající a nově navrhované nástroje dostatečné?

Jak můžeme eliminovat negativní sociální dopady zelené transformace? Je řešením sociálně-klimatický fond?

Jak dále bojovat s rostoucími cenami energií? Jaké jsou vaše zkušenosti se zaváděním opatření na národní úrovni?

Jak dále posílit energetickou bezpečnost diverzifikací dodávek energie do EU? Jsou řešením společné evropské nákupy energií?

Je plán REPowerEU dostačující? Kterou jeho část je potřeba zdůraznit, změnit, nebo bychom měli doplnit nové cíle?

Jaké další výzvy a problémy související s energeticko-klimatickou transformací se zatím na úrovni EU neřeší a měly by se?